

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS APSAUGOS VALSTYBINĖS KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. IX-1005
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ
NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 251¹, 317, 318, 426, 505, 589, 604 STRAIPSNŲ PAKEITIMO IR
KODEKSO PAPILDYMO 521¹ STRAIPSNŲ ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo Nr. IX-1005 (toliau – AAVKĮ) pakeitimo įstatymo projektas (toliau – AAVPĮ projektas, Projektas) parengtas siekiant užtikrinti veiksmingesnę valstybinę priežiūrą aplinkos apsaugos srityje. Sistemškai peržiūrimos AAVKĮ nuostatos, atsižvelgiama į kituose įstatymuose, tai yra, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAĮ), reglamentavimo pokyčius. Kartu su Projektu teikiamas susijęs Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 251¹, 317, 318, 426, 505 589, 604 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 521¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – ANK projektas).

AAVPĮ projektu siekiama:

1) keisti kontrolės aplinkos apsaugos srityje sampratą - prioritetą teikti konsultavimui, metodinės pagalbos teikimui, švietimui, bendradarbiavimui su asmenimis, o poveikio priemonių taikymą numatyti kaip *ultima ratio* priemonę. Todėl siūloma atsisakyti termino „aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“, vietoje jo vartoti terminą „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“;

2) užtikrinti efektyvesnę aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą, be kita ko, stiprinant aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų (toliau - pareigūnai) galias, spartinant aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros procedūras;

3) užtikrinti efektyvesnę aplinkos taršos ir kito neigiamo poveikio aplinkai stabdymą;

4) įgyvendinti VAĮ įtvirtintą subsidiarumo principą ir atsisakyti nebūdingų Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos (toliau - AM), kaip aukštesnio viešojo administravimo subjekto, funkcijų, suteikti sprendimų priėmimo teisę priežiūrą vykdančiam subjektui.

ANK projektu siekiama griežtinti sankcijas už privalomųjų nurodymų neįvykdymą.

Visuomenėje plačiai nuskambėję nelegalių atliekų sąvartynų formavimo, nepavojingų, pavojingų atliekų surinkimo, vežimo, kaupimo, laidojimo ir kiti atvejai¹ atskleidė aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės spragas tiek reglamentavimo, tiek praktinio taikymo srityse. Nurodyti atvejai ir galimos jų atsiradimo, ilgo neatskleidimo priežastys analizuotos ir Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komitete, kuris atsakingoms valstybės institucijoms suformulavo pavedimus (2023 m. kovo 22 d. posėdžio protokolas Nr. 107-P-8), kurios, tikėtasi, padės užkardyti panašių situacijų atsiradimą ateityje.²

¹ <https://www.15min.lt/video/siuksliu-pogrindis-greitai-pigiai-nelegaliai-234800>; <https://ve.lt/aktualijos/lietuva/zurnalistu-atliktas-tyrimas-parode-lietuvoje-nelegaliai-atsikratoma-tukstanciais>; <https://www.delfi.lt/grynas/aplinka/nelegalus-savartynas-apkarto-pareigunai-priciupo-nusikaltimo-vietoje-93055799>;

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/perlojos-kaime-sustabdyti-pavojinguju-atlieku-uzkasimo-darbai-56-20308521>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/varenos-rajone-dar-vienas-nelegalus-savartynas-56-2059026>

² „1. Prašyti Aplinkos ministerijos parengti ir, suderinus su LR Vyriausybe, pavasario sesijoje pateikti Seimui Aplinkos apsaugos, Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės, prireikus ir kitų įstatymų, Baudžiamojo kodekso ir Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimų projektus, išplečiant ir detalizuojant baudžiamosios atsakomybės taikymo už šurkščius aplinkos apsaugos taisyklių pažeidimus sritį; sugriežtinant fizinių ir juridinių asmenų administracinę atsakomybę (padidinant baudas ir pan.); įgalinant Aplinkos apsaugos departamento pareigūnus stebėti pažeidimu įtariamų asmenų teritorijas (veiklavietes) bei transporto priemonių/krovinių judėjimą/maršrutą naudojant stebėsenos priemones, tokias kaip dronai, stacionarios vaizdo kameros, GPS siųstuvai ir pan.; įtvirtinti teisę šalinant fizinius barjerus patekti į privačias teritorijas ar patalpas be savininko sutikimo; stabdyti ir tikrinti transporto priemones/krovinių/dokumentus; sulaukyti ir konfiskuoti juridiniams asmenims ir tretiesiems asmenims priklausančias transporto priemones ir kitus pažeidimo padarymo įrankius;

Atsižvelgiant į tai, kad pavedimai apėmė platų spektrą priemonių, galimus ne vieno įstatymo pakeitimus, jie vykdyti etapais, prioriteto tvarka, tuo pačiu lygiagrečiai keičiant ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos (toliau – AAD) – aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje vykdančios institucijos – vykdomą praktiką:

1. Praktinio įgyvendinimo lygmenyje:

1.1. Suintensyvintas bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis (t.y. policija, prokuratūra), į tyrimų dėl nelegalių atliekų įvežimo procesą įtraukta ir Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba. Aktyviau įsitraukiama į jungtinių operacijų centro (JOC) veiklą, siekiant užkardyti nelegalią veiklą, susijusią su atliekų tvarkymu, kai būtinas kitų institucijų (pvz.: policijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos) įsitraukimas ir atsakomybės taikymas ne tik už aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimus. Pradėta dar aktyviau bendradarbiauti su Muitinės departamentu prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos transporto saugos administracija, kitų šalių kompetentingomis institucijomis dėl tarpvalstybinių atliekų vežimo kontrolės.³

1.2. Siekiant į aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės procesus įtraukti visuomenės atstovus ir laiku fiksuoti aplinkos taršos atliekomis atvejus, sukurtas interneto portalas *tvarkaulietuva.lt*, kurio pagalba kiekvienas paprastai, greitai ir patogiai gali pranešti apie aplinkos teršimą bei stebėti žemėlapyje pažymėtose vietose nustatytų pažeidimų tyrimo ir taršos pašalinimo progresą pagal pranešimui priskirtą statusą. Nuo 2023 m. rugsėjo mėn. iki dabar sutvarkytos 798 teritorijos.

1.3. Stiprinamas rizikų vertinimas, atsižvelgiant į jį – tobulinami reagavimo į pranešimus apie aplinkos taršą, kitus įvykius, susijusius su aplinkos elementais (pjaunami, kertami želdiniai, negyvi, sužaloti gyvūnai ir kt.) kriterijai (AAD turi 24/7 veikiančią Pranešimų priėmimo tarnybą), optimizuojamas planinių ūkio subjektų patikrinimų planas. 2023 m. Įvertinta 30,8 tūkst. kontroliuotinių objektų vykdomos veiklos rizika. Parengtas 2 122 objektų tikrinimo planas, planine tvarka patikrinti 2 198 objektai.

1.4. Įvertinus AAD egzistuojančią žmoniškųjų išteklių trūkumo problematiką⁴, ieškota ir tebeieškoma sprendimų, kaip efektyvinti veiklą (vienas iš sprendimų – informacinių technologijų sprendimų paieška, padedanti mažinti rankinio darbo, fizinių išvykų poreikį, žr. 1.5 punktą). 2023 m. atlikti AAD struktūriniai pokyčiai, be kita ko siekiant suformuoti sustiprintą atliekų kontrolės grupę, užsiimančią išsamia didžiųjų atliekų tvarkytojų kontrole.

1.5. Dedamos visos pastangos, siekiant skaitmenizuoti AAD veiklos procesus, pasitelkti kuo daugiau elektroninių įrankių, siekiant optimizuoti žmoniškųjų išteklių naudojimą, spartinti kontrolei atlikti reikalingos informacijos surinkimą (pavyzdžiui, *Sentinel satellite analytical system* informacinė sistema, bendradarbiavimo su Oxylabs pagrindu sukurtas algoritmas, skenuojantis skelbiu.lt portalą dėl

išplėsti kontrolinių pirkimų institutą, numatant galimybę ne tik pirkti bet ir parduoti neteisėtą paslaugą/prekę, (pvz. atliekų tvarkymo paslaugą), sudaryti/supaprastinti prielaidas taikyti administracinę atsakomybę pagal iš trečiųjų asmenų gautą pranešimą, foto ir vaizdo medžiagą. Taip pat įstatymų projektuose numatyti papildomą aplinkos apsaugos pareigūnų apsaugą ir socialines garantijas, užtikrinant papildomą finansavimą.“

³ Efektyvinant pastarąją inicijuoti ir atlikti teisinio reguliavimo pokyčiai dėl kurių kompetentingos institucijos, išduodančios leidimus vykdyti tarpvalstybinius atliekų vežimus ir kontrolę vykdančios institucijos funkcijos sutelktos vienoje institucijoje – AAD (iki atliktų pokyčių kompetentinga institucija leidimų išdavimui buvo Aplinkos apsaugos agentūra, kontrolę vykdė AAD).

⁴ Svarbu pažymėti, kad nekalbama apie naujų etatų poreikį, o apie esamų neužimtų etatų užpildymą. Naujus aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnus prisitraukti į AAD sudėtinga ne tik didžiuosiuose miestuose, bet ir regionuose. Tiek dėl darbo užmokesčio dydžio, tiek dėl specifinio darbo pobūdžio, tiek dėl specifinio aplinkos srities klausimų teisinio reguliavimo. Nėra galimybės kviesti, ar ateiti žmonėms dirbti iš panašios srities. Taip pat, kiekvienas aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas turi būti ne tik dalyko specialistas, bet ir išmanantis teisinį reguliavimą, vykdyti administracinę teiseną ir pan., todėl ir šiuo aspektu neretai naujai prisijungusiems darbuotojams kyla iššūkių, siekiant prisitaikyti prie įvairialypio darbo pobūdžio.

galimai nelegalios veiklos); AAD veikloje naudojami, tačiau ribotai, ir dronai (labiau gyvosios gamtos išteklių naudojimo kontrolei, o ne pramonės subjektų, dėl teisinių pagrindų trūkumo), siekiama užtikrinti kontroliuojamų teritorijų, ūkio subjektų veiklos kontrolės tęstinumą, nuoseklumą (pavyzdžiui, sukurta ir toliau vystoma AAD informacinė sistema (AADIS));⁵

1.6. Metodinės pagalbos teikimas, suinteresuotų asmenų konsultavimas, siekiant mažinti konsultacinio darbo krūvį nuo kontrolę vykdančių pareigūnų, sutelktas specializuotame padalinyje, sukurta paklausimų srautų organizavimo, atsakymų teikimo sistema (sukurtas bendrasis konsultavimo telefonas 8 700 02022, nuo 2023 m. vasario 28 d. iki gruodžio 31 d. AAD suteikė 14 246 konsultacijas žodžiu; viena populiariausių temų – atliekų tvarkymas);^{1.7.} Siekiant veikti prevenciškai, tęsiama atvirų duomenų politika – paskelbtas ir viešai prieinamas juridinių asmenų, kuriems skirtos ekonominės sankcijos, sąrašas, privalomųjų nurodymų statistiką.

2. Atlikti teisinio reguliavimo pokyčiai:⁶

2.1. Priimtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 270, 271¹, 277¹ straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 270⁴ straipsniu įstatymas⁷ numatant baudžiamąją atsakomybę už atliekų išmetimą į aplinką (be būtinybės įrodyti neigiamus padarinius aplinkai, kaip buvo iki aptariamo įstatymo pakeitimo įsigaliojimo);

2.2. Priimti Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimai⁸, kuriais griežtinama juridinių asmenų atsakomybė už su atliekomis susijusias neteisėtas veikas (išmetimas į aplinką, jūrą, neteisėtas vežimas, apdorojimas ir kt.); taip pat numatyta kontroliuojančių institucijų teisė (didžiausius neigiamus padarinius sukeliančių veikų atlikimo atveju – pareiga), konfiskuoti su atliktu pažeidimu susijusį turtą (pvz., transporto priemonę, su kuria vykdytas neteisėtas atliekų vežimas).

Nepaisant jau atliktų pokyčių AAD veikloje, atsižvelgiant į tai, kad AAD veiklos pagrindai, principai, veiklos kryptys ir AAD pareigūnų įgaliojimų ribos apibrėžtos Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme, taip pat atsižvelgiant į galiojančią viešosios teisės subjektų kompetencijos apibrėžtumo principą, kuris reiškia, kad „galima tai, kas nustatyta“, **nustatytas poreikis atnaujinti, aktualizuoti teisinį reguliavimą, įtvirtintą Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme.** Nustatyti šie trūkumai:

1. **Ribota aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų įgaliojimų apimtis**, numatyta įstatyme, **neatitinka praktikoje kylančių poreikių**, vien taikymo praktikoje pokyčių **nepakanka**: aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai neturi teisės sekti asmenis, transporto priemones, taikyti tokias technines priemones galimiems pažeidimams fiksuoti, kaip ilgalaikiais pagrindais veikiančios filmavimo kameros, naudoti GPS sekiklius ir pan. Tokie veiksmai, priemonių naudojimas

⁵ AAD informacinės sistemos (toliau - AADIS) tikslas yra sudaryti sąlygas vykdyti aplinkos apsaugos kontrolę, perkelti duomenis apie aplinkos apsaugos pažeidimus, aplinkos apsaugos reikalavimų laikymosi ir kontrolės rezultatų rinkimą, tvarkymą, valdymą, apdorojimą, sisteminią ir teikimą į elektroninę erdvę. AADIS skirta rinkti, tvarkyti, sisteminti, valdyti ir analizuoti duomenis apie aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, aplinkos apsaugos reikalavimų laikymąsi ir kontrolę; sudaryti ūkio subjektų sąrašus; automatizuoti ūkio subjektų rizikos vertinimą; užtikrinti galimybę AADIS tvarkytojo darbuotojams šios sistemos priemonėmis teikti, gauti, rengti, tvarkyti ir saugoti dokumentus bei informaciją; užtikrinti prieigą prie dokumentų ir informacijos AADIS tvarkytojo darbuotojams pagal kompetenciją.

⁶ Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pavedimus (2023-03-22 posėdžio protokolas Nr. 107-P-8).

⁷ 2023 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 270, 271¹, 277¹ straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 270⁴ straipsniu įstatymas Nr. XIV-2152.

<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=9a8a55101fb611eeb233e8b04dc9bb3d>

⁸ 2023 m. birželio 20 d. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 2, 37, 47, 51, 57, 72, 73, 78, 79, 90, 91, 114, 116, 117, 118 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40-1, 53-1, 53-2, 53-3, 95-2, 110-1, 118-1, 122-1, 122-2, 122-3, 122-4, 122-5, 122-6, 122-7 straipsniais įstatymas Nr. XIV-2788.

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/06deb9602f9f11efb121d2fe3a0eff27?jfwid=fbx8q95um>

veikloje pagal aktualų teisinį reguliavimą būtų traktuojami kaip veikimas viršijant turimų įgaliojimų ribas. Galimybės suteikti tokias teises aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams analizuotos kartu su policijos, kriminalinės žvalgybos, generalinės prokuratūros atstovais. Nustatyta, kad aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams siekiama suteikti platesnius įgaliojimus, nei juos turi, pvz., kriminalinės žvalgybos pareigūnai. Siekiant AAD pareigūnams suteikti įgalinimus, kokius turi kriminalinės žvalgybos pareigūnai, reikėtų iš esmės svarstyti apie institucijos pareigūnų statuso keitimą (prilyginti statutiniams pareigūnams), taikyti aukštesnius reikalavimus pareigūnų parengimui, kvalifikacijos palaikymui. Aptariant šią problematiką, teko spręsti dėl AAD, kaip aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos krypties pasirinkimo: ar tapti statutine įstaiga, ar pasirinkti nuosaikesnį veiklos modelį (skandinaviškąjį), kuomet sudėtingesnių atvejų tyrimas vykdomas kartu su teisėsaugos institucijomis ar perduodamas vykdyti joms. Pasirinktas antrasis variantas, **AAD veiklą orientuojant į aktyvią prevenciją, visuomenės, ūkio subjektų švietimą, efektyvų rizikų vertinimą, planinių patikrinimų skaičiaus didinimą, reagavimo į gautus pranešimus sistemos racionalizavimą** (2023 m. duomenis planinių, neplaninių patikrinimų skaičius pasiskirstė beveik per pusę). Bet, taip pat ir „kietųjų“ kontrolės priemonių taikymą tais atvejais, kai fiksuojami aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai. T. y., būtina suteikti platesnes teises rinkti informaciją (įskaitant, bet neapsiribojant reido instituto įvedimą, kurio metu galima naudoti technines priemones informacijai rinkti, pvz., dronus (platesnės dronų panaudojamumo galimybės), patekti į užrakintas teritorijas, patalpas, kad nesusidarytų kuriozinės situacijos, kuomet atvykus į patikrinimus randamos užrakintos durys (aktualiame teisiniame reguliavime nėra nuostatų, leidžiančių AAD vykdančią kontrolės veiksmus gadinti asmenims priklausantį turtą). Akcentuotina, kad numatomais teisinio reguliavimo pokyčiais didesnio pareigūnų skaičiaus AAD poreikis šiame etape neidentifikuotas. Siekiama optimizuoti AAD funkcijas⁹ ir jų vykdymą (skaitmenizacija), taip pat užpildyti esamus neužimtus etatus.

2. **Nebeaktualus, socialines garantijas numatantis teisinis reguliavimas.**

3. **Nebeaktuali įstatyme įtvirtinta sistema, numatanti, kad pareigūnų įgaliojimus turi ne tik AAD, bet ir Aplinkos ministerijos pareigūnai.** Aplinkos ministerijos pareigūnai įgaliojimais nesinaudoja, tačiau toks teisinis reglamentavimas sudaro kliūtis racionaliai reglamentuoti įgyvendinamuosius procesus, t.y., kadangi pareigūnų galiomis formaliai gali naudotis tiek AAD, tiek Aplinkos ministerijos pareigūnai, visos įgyvendinamosios tvarkos tvirtinamos aplinkos ministro įsakymu (pradedant nuo patalpų plombavimo, transporto priemonių stabdymo, baigiant įvairių dokumentų formų tvirtinimu). Manytina, kad tai sukuria didelę ir nepagrįstą administracinę naštą abejoms institucijoms, neleidžia operatyviai reaguoti į teisinio reguliavimo pokyčio poreikius. Vertinant teisine prasme, kyla poreikis užtikrinti subsidiarumo principo taikymą – užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami efektyviausiu lygiu (įskaitant teisės normų rengimą, tvirtinimą).

4. **Ilgai trunkantis privalomųjų nurodymų vykdymo užtikrinimo procesas** (neįvykdžius privalomojo nurodymo (PN), AAD kreipiasi į teismą dėl įpareigojimo subjektui įvykdyti PN; teisminiai procesai vidutiniškai trunka 1,5-2 m.).

5. Pagal aktualų reguliavimą tik gyvosios gamtos ir miškų kontrolę vykdančios pareigūnai turi teisę naudoti fizinę, psichinę prievartą, šaunamąjį ginklą. Šis reguliavimas įvertintas kaip trūkumas, nes fizinę, psichinę prievartą turi turėti galimybę / būti pasirengę naudoti visi kontrolę vykdančios pareigūnai (šaunamojo ginklo naudojimo teisė numatoma tik gyvosios gamtos kontrolės srityje veikiantiems pareigūnams).

Plačiau siūlomo Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimai pristatomi toliau aiškinamajame rašte.

⁹ Pz., rengiamas Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymo pakeitimas, kuriuo numatoma atsakyti AAD vykdomos šių lėšų panaudojimo kontrolės, kaip AAD nebūdingos funkcijos.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo koordinavimo grupės vadovė Eglė Paužuolienė tel. +370 657 99 389, el. p. egle.pauzuoliene@am.lt, patarėjas Andrius Girdziušas, tel. +370 695 62 741, el. p. andrius.girdziusas@am.lt, vyresnioji specialistė Justina Aukštinaitytė, tel. +370 695 01 513, el. p. justina.aukstinaityte@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

AAVPI ir ANK projektų rengimą paskatino poreikis užtikrinti efektyvesnę, spartesnę aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą, tinkamą subsidiarumo principo įgyvendinimą numatant platesnes galimybes teisinius santykius reguliuoti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančiam AAD. Pakeitimus lėmė ir siekis įgyvendinti susijusiose valstybinio reguliavimo srityse įgyvendintus pokyčius: VAĮ pakeitimus transformuojant valstybines kontrolės institucijas į valstybinę priežiūrą vykdančias institucijas, konsultavimo, metodinės pagalbos prioritetizavimas ūkio subjektų veiklos patikrinimų atvejais. Atsižvelgiant į minėtų įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimų kiekį bei siekiant geresnio teisės normų struktūrizavimo, parengta nauja AAVKĮ redakcija.

I. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros principai, susijusios sąvokos

Rengiant AAVKĮ pakeitimą nustatytas nuoseklus teisinio reguliavimo, jo aiškumo, išsamumo trūkumas aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros apimties, jos turinio, funkcijų vertinimo prasme. Pagal AAVKĮ 2 straipsnio 1 dalį „**aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė**“ siūloma keisti į „**aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą**“ (toliau tekste šios sąvokos naudojamos kaip sinonimai¹⁰), koreguoti aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros turinį. „Aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“ pagal galiojančią AAVKĮ redakciją suprantama kaip „*aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje vykdančios institucijos ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų veikla ūkio subjektų, kitų fizinių ir juridinių asmenų atžvilgiu, kuria siekiama užtikrinti teisėtumą ir teisėtvarką aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje, pasireiškianti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimų prevencija, pažeidimų nutraukimu ir asmenų, padariusių šiuos pažeidimus, nustatymu, jų patraukimu teisinėn atsakomybėn*“. Patikslinus aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros sampratą atitinkamai tikslintinas AAVKĮ 3 straipsnyje išdėstytas aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės turinys, kuriame įvardijamos tiek atskiros aplinkos sritys, kuriose vykdoma kontrolė, tiek atskiri kontrolės veiksmai, funkcijos, tiek pavienės aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisės ir pareigos. AAVKĮ 2 straipsnyje taip pat apibrėžiamos šios sąvokos: „aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai“, „augalų ar gyvūnų masinis žuvimas“, „ekologinis įvykis“, „kontrolinis pirkimas“, privalomasis nurodymas“, „privati teritorija“, „ūkio subjektas“, „valstybiniai laboratoriniai tyrimai“. Tikslinga peržiūrėti AAVKĮ sąvokų sąrašą, jų turinį, nuorodas į kitus teisės aktus. Projektu tikslinga išgryninti naudojamą sąvoką „ūkinė veikla“, nes pastarosios apibrėžimas pateiktas tiek AAĮ, tiek Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme (toliau – KĮ).

AAVKĮ aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės principai dėstomi 4 straipsnyje (prevencijos, minimalios ir proporcingos kontrolės naštos, sprendimų priėmimo savarankiškumo ir pareigūnų asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus, atsakomybės neišvengiamumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, viešumo, nediskriminavimo, planavimo, metodinės pagalbos teikimo). Dalis jų atkartoja VAĮ įtvirtintų principų turinį, todėl laikantis teisinio reguliavimo aiškumo ir glaustumo, tikslinga peržiūrėti principus ir jų nekartoti.

¹⁰ Aprašant aktualų teisinį reguliavimą naudojama sąvoka „aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“, o aprašant siūlomą įtvirtinti teisinį reguliavimą – „aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą“.

II. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros ir priežiūros kontrolės institucijos ir jų funkcijos, subsidiarumo principo įgyvendinimas - ne politikos formavimo tvarkas tvirtina aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančios institucijos vadovas

Aktualios AAVKĮ redakcijos II skyriuje įvardijamos aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios (AAD) ir kontrolės organizavimą užtikrinanti, kontrolės priežiūrą vykdančios (AM) institucijos. Apibrėžiamos kontrolės priežiūrą vykdančios institucijos funkcijos (AAVKĮ 8 straipsnis). Pagal galiojantį teisinį reguliavimą numatyta, kad pareigūnų statusą turintys valstybės tarnautojai dirba tiek AAD, tiek AM (AAVKĮ 11 straipsnis), atsižvelgiant į tai, apibrėžiama aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūros apimtis (ir atvirkščiai). Manytina, kad peržiūrint kertinį aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę reglamentuojantį įstatymą tikslinga ir konceptualiai įvertinti poreikį AM darbuotojams suteikti kontrolės/ priežiūros pareigūnų įgaliojimus, atitinkamai koreguoti kontrolės priežiūrą (po įgyvendintų pokyčių - priežiūros kontrolę) vykdančios institucijos (AM) funkcijas.

Remiantis nusistovėjusia teisinio reglamentavimo praktika, AAVKĮ numatyta, kad daugumą AAVKĮ nuostatas įgyvendinančių teisės aktų tvirtina aplinkos ministras, nors dalis tvarkų reglamentuoja atitinkamų AAD naudojamų dokumentų formų rengimą, pildymą (pvz., patikrinimą įforminančių dokumentų formos ir jų pildymo reikalavimai), einamųjų kontrolės procedūrų vykdymą (pvz., patalpų, įrenginių ar kitų objektų užplombavimo tvarka) ar kitus AAD lygmens (pvz., komisijos dėl privalomųjų nurodymų įvykdymo terminų nustatymo sudėtis, darbo reglamentas; pareigūnų uniforminės aprangos dalių aprašymas, dėvėjimo, išdavimo tvarka) klausimus. Tačiau tokia praktika neatitinka VAI įtvirtinto subsidiarumo principo (sprendimai priimami (procedūros reglamentuojamos) ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu), neleidžia daryti aiškios atskirties tarp politikos formavimo (priskirtina aplinkos ministro kompetencijai) ir politikos įgyvendinimo funkcijų, neužtikrina operatyvaus teisinio reglamentavimo pokyčio atlikimo.

III. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai ir jų galių stiprinimas

Pareigūnų galių suteikimas, stabdymas, atėmimas, pareigūnų skirstymas pagal suteikiamas galias reglamentuoti AAVKĮ III skyriuje. Pareigūnų teisės ir pareigos apibrėžiamos AAVKĮ 12 straipsnyje ir specialiosiose AAVKĮ nuostatose (pvz., IV skyriaus IV skirsnyje „Tyrimas dėl jūros aplinkos teršimo iš laivo arba kito jūros aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimo“, V skyriuje „Šaunamųjų ginklų, fizinės ir psichinės prievartos panaudojimas“). Visuomenėje plačiai nuskambėję nelegalių atliekų sąvartynų formavimo, nepavojingų, pavojingų atliekų surinkimo, vežimo, kaupimo, laidojimo ir kiti atvejai¹¹ atskleidė aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės spragas tiek reglamentavimo, tik praktinio taikymo srityse. Ribotos pareigūnų galimybės nustatyti potencialius pažeidėjus (iš anksto nepranešus) apžiūrint teritorijas, vykdyti dokumentų patikrą, įeiti į užrakintas privačias teritorijas ir jose esančius objektus (tais atvejais, kai pažeidėjai neduoda sutikimo, sudaro fizinės kliūtis patekti į teritorijas, patalpas), net ir įtariant daromą aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą – dalis priešasčių, kodėl kontrolės veiksmai gali būti pavėluoti, neefektyvūs (neturint pakankamai informacijos, įrodymų ir negalint jų surinkti įgyvendinant turimus įgaliojimus).

IV. Asmenų konsultavimas, metodinės pagalbos teikimas, veiklos patikrinimai

Aktualios AAVKĮ redakcijos IV skyriaus pirmas skirsnis numato ūkio subjektų konsultavimą, ūkio subjektų ir kitų fizinių ir juridinių asmenų veiklos patikrinimą, kurį atlikti ir poveikio priemonės jam taikyti AAVKĮ nuostatos leidžia tam pačiam aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnui (AAVKĮ 14 straipsnis). Šiuo metu galiojantis reglamentavimas (AAVKĮ 14¹ straipsnis) leidžia

¹¹ <https://www.15min.lt/video/siuksliu-pogrindis-greitai-pigiai-nelegaliai-234800>; <https://ve.lt/aktualijos/lietuva/zurnalistu-atliktas-tyrimas-parode-lietuvoje-nelegaliai-atsikratoma-tukstanciais>; <https://www.delfi.lt/grynas/aplinka/nelegalus-savartynas-apkarto-pareigunai-priciupo-nusikaltimo-vietoje-93055799>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/perlojos-kaime-sustabdyti-pavojinguju-atlieku-uzkasimo-darbai-56-20308521>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/varenos-rajone-dar-vienas-nelegalus-savartynas-56-2059026>

kontrolinius pirkimus atlikti nepateikus ūkio subjektui sprendimo atlikti neplaninį patikrinimą, nedėvint uniformos, pasitelkiant neetatinius aplinkos apsaugos inspektorius, kitus liudininkus ir tik baigus kontrolinį pirkimą, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas turi prisistatyti, parodyti savo galias patvirtinantį dokumentą, nurodyti patikrinimo priežastį.

Šiuo metu galiojantis AAVKĮ numato, kad aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai tikrinant tiek juridinius (16 straipsnis), tiek fizinius (15 straipsnis) asmenis iš esmės privaloma atlikti tokius pačius veiksmus. Egzistuojanti specifika – juridinio asmens patikrinimo atveju patikrinimą įforminantis dokumentas turi būti surašytas visais atvejais, o fizinio asmens patikrinimo atvejais dokumentas surašomas jei atliekamas planinis patikrinimas (kai fizinis asmuo veikia kaip ūkio subjektas), kitais atvejais – tik kai nustatomi pažeidimai.

Paskutinis šio skirsnio straipsnis, suteikia galimybę aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai į privačias teritorijas patekti su teritorijos savininku, valdytoju ar jų įgaliotu atstovu. Esant būtinybei aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai į privačias teritorijas gali patekti ir aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdyti ir be jų, tik turi dalyvauti liudytojas.

V. Privalomieji nurodymai

Pagrindinis aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įrankis, kuris pasitelkiamas nustačius su aplinkos apsauga ir gamtos išteklių naudojimu susijusius teisės aktų pažeidimus ir siekiant užtikrinti pažeidimų ir jų sukeltų padarinių pašalinimą (taršos, aplinkai daromos žalos stabdymas, likvidavimas, užtikrinimas, kad būtų išvengta žalos aplinkai (prevencinių priemonių taikymas), aplinkos būklės atkūrimas) - privalomasis nurodymas (toliau - PN).

PN davimo atvejai ir jų pobūdis įtvirtinti AAVKĮ aktualios redakcijos 18 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje numatyti atvejai, kada gali būti duodamas PN. 18 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas žodinio nurodymo institutas, t. y. kai nėra galimybės operatyviai surašyti PN, tačiau, atsižvelgiant į situaciją, būtina nedelsiant imtis priemonių, arba kai pažeidimas gali būti pašalintas nedelsiant, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai gali žodžiu pareikalauti atsakingų asmenų atlikti veikas, kad būtų išvengta žalos aplinkai ar ji būtų sumažinta arba kad būtų išvengta tiesioginio pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei ar jis būtų sumažintas. Šiame straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad aplinkos ministro nustatyta tvarka pareigūnas gali laikinai, ne ilgiau kaip iki PN įvykdymo dienos, užplombuoti patalpas, įrenginius ir kitus objektus.

PN forma ir turinys apibrėžti AAVKĮ 19 straipsnyje. Numatyta, kad PN formą ir pildymo reikalavimus tvirtina aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija.

AAVKĮ 20 straipsnyje įtvirtinta PN įteikimo tvarka (asmeniškai arba registruotu paštu). AAVKĮ 21 straipsnyje – nuostatos, reglamentuojančios PN įvykdymo termino nustatymą ir terminų suderinimą. Straipsnyje įtvirtinta, kad pareigūnas, atsižvelgdamas į asmens, kuriam duodamas PN, pateiktą informaciją, kitą informaciją ir objektyvias aplinkybes dėl PN reikalavimo įgyvendinimo, savarankiškai, nesuderinęs jo su kitais asmenimis, gali duoti ne ilgesnį kaip vieno mėnesio PN įvykdymo terminą. Ilgesnius negu vieno mėnesio, bet ne ilgesnius kaip 3 mėnesiai, PN įvykdymo terminus pareigūnas nustato suderinęs su institucijos vadovu arba jo įgaliotu asmeniu, o ilgesnius nei 3 mėnesių, bet ne ilgesnius negu 6 mėnesių terminą, nustato atsižvelgęs į Komisijos dėl PN įvykdymo terminų nustatymo sprendimą. 23 straipsnyje reglamentuota, kad Komisijos dėl PN įvykdymo terminų nustatymo sudėtį, darbo reglamentą tvirtina ir jos sprendimų įgyvendinimo tvarką nustato aplinkos ministras. Komisija dėl PN terminų įvykdymo yra nuolat veikianti komisija.

AAVKĮ numato galimybę duoti ilgesnius negu 6 mėnesių PN įvykdymo terminus, tačiau tik išimtiniais atvejais – kai siekiant įvykdyti PN būtina atnaujinti įrenginius, pakeisti technologijas ar atlikti kitus sudėtingus pertvarkymus, kurie negali būti įgyvendinti per 6 mėnesių terminą, ir kai dėl ilgesnio PN įvykdymo termino nebus padaryta žala aplinkai. Taip pat šiame straipsnyje įtvirtinta ir sąlyga, jog kai PN stabdoma ūkinė veikla, nepriklausomai nuo duodamo PN termino, PN turi būti duodamas jį suderinus su institucijos vadovu arba jo įgaliotu asmeniu.

AAVKĮ 22 straipsnyje įtvirtintas PN įvykdymo terminų pratęsimas. Šiame straipsnyje numatyta, jog asmenys matydami, jog dėl objektyvių priežasčių negali laiku įvykdyti PN, iki PN įvykdymo termino pabaigos likus ne mažiau kaip 5 darbo dienoms, gali kreiptis į instituciją su rašytiniu motyvuotu prašymu pratęsti PN įvykdymo terminą. Sprendimą dėl PN įvykdymo termino pratęsimo priima institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, atsižvelgdamas į Komisijos dėl PN terminų nustatymo siūlymą per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos, arba ne vėliau kaip iki PN įvykdymo termino pabaigos. Sprendimas dėl PN įvykdymo terminų nepratęsimo gali būti skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.

Įstatymo 24 straipsnyje reglamentuotas PN įvykdymo užtikrinimas, PN nurodytų sąlygų, priemonių įgyvendinimas. Šiame straipsnyje įtvirtinta, jog asmuo įvykđęs PN apie tai turi informuoti instituciją ne vėliau kaip per 2 darbo dienas PN nurodytu būdu. Numatyta, kad pareigūnas privalo atlikti patikrinimą dėl PN įvykdymo ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šios informacijos gavimo dienos arba nuo PN įvykdymo termino pabaigos. Šiame straipsnyje taip pat numatyta kada patikrinimas gali būti neatliekamas. Straipsnio 3-5 dalyse įtvirtintos procedūros dėl PN įvykdymo įforminimo.

AAVKĮ 25 straipsnyje įtvirtinta, kad asmuo, kurio atžvilgiu duotas PN, per 10 darbo dienų nuo jo įteikimo dienos, turi teisę apskųsti PN aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui. Toks skundas turi būti išnagrinėtas per 10 darbo dienų nuo jo gavimo dienos (25 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti visi galimi sprendimo variantai), kompetentingos institucijos sprendimas turi būti motyvuotas (pastarasis įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui). Taip pat šiame straipsnyje įtvirtinta, jog aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija, paaaiškėjęs naujoms aplinkybėms, gali panaikinti PN motyvuotu sprendimu ir turi apie tai informuoti asmenį, kuriam PN duotas. AAVKĮ numatyta, jog skundo padavimas nesustabdo PN vykdymo.

Įstatymo 26 straipsnyje reglamentuoti veiksmai, kurių turi būti imamasi, jei PN neįvykdomas, t. y. aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdanči institucija kreipiasi į teismą dėl įpareigojimo asmeniui, kuriam duotas PN, įvykdyti PN nustatytus reikalavimus. Dažnu atveju teismui įpareigojus asmenį įvykdyti PN nustatytus reikalavimus vėliau kreipiamasi į antstolius su prašymu užtikrinti priverstinį PN įvykdymą.

Aktuali statistinė informacija:

Metai	Rašytinių PN skaičius	Kreipimūsi į teismą dėl įpareigojimo įvykdyti PN skaičius	Teismo sprendimų, kuriais įpareigota įvykdyti PN, skaičius	Teismo sprendimų, kuriais nebuvo įpareigota įvykdyti PN, skaičius (pvz. praleistas terminas dėl pareiškimo padavimo,	Teismo sprendimų, kurie įvykdyti per teismo nustatytą PN įvykdymo terminą, skaičius	Vykdomųjų dokumentų pateikimas antstoliui skaičius

				atsiimtas pareiškimas, panaikintas privalomasis nurodymas, teismo procesas nesibaigė ir kt.)		
2022	724	112	91	21	48	43
2023	881	115	80	35	55	25

ANK 317, 318 straipsniuose numatytos sankcijos už PN nevykdymą, nutarimo stabdyti aplinkai kenksmingą veiklą nevykdymą. Pastaroji nuostata nebeatitinka AAVKĮ aktualioje redakcijoje įtvirtinto teisinio reguliavimo, o ir sankcijų dydis už PN nevykdymą neatlieka savo funkcijos – neatgraso pažeidėjų nuo pažeidimų padarymo, neskatina kuo operatyviau įvykdyti duotą PN (Per 2022 – 2023 metus asmenys administracinėn atsakomybėn už privalomųjų nurodymų nevykdymą patraukti 264 kartus, tai sudaro 17 procentų visų per šį laikotarpį duotų privalomųjų nurodymų skaičiaus. Vidutinė administraciniu nurodymu siūloma sumokėti suma sudaro 100 Eur, o nutarimu administracinio nusižengimo byloje – 260 Eur. Susidaro situacija, kai vykdyti veiklą pažeidžiant teisės aktus ir nevykdant privalomųjų nurodymų ekonomiškai naudingiau, nei aplinkai žalingą veiklą nutraukti.). Atsakomybė už neteisėtą aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūno tarnybinės uniformos, atskirų jos dalių ar jos skiriamųjų ženklų dėvėjimą ir (ar) tarnybinio pažymėjimo ir (ar) tarnybinio ženklo naudojimą ANK nenumatyta.

VI. Taršos iš laivų ar kitų jūros aplinkos apsaugos reikalavimų laikymosi priežiūra

AAVKĮ IV skyriaus „Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės procesas“ IV skirsnis įtvirtina nuostatas, numatančias tyrimą dėl jūros aplinkos teršimo iš laivo arba kito jūros aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimo (tyrimo iniciatyvos teisę, pareigūnų veiksmus, nustačius atitinkamas aplinkybes, laivų stabdymą (įskaitant sprendimo stabdyti laivą priėmimą ir galiojimo panaikinimą), tikrinimą, sulaikymą). Pažymėtina, kad aptariamomis teisės normomis į nacionalinę teisę perkeliama 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/35/EB dėl taršos iš laivų ir sankcijų už pažeidimus įvedimo nuostatos, taip pat vadovaujama Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatomis.

VII. Fizinės, psichinės prievartos, šaunamojo ginklo naudojimas

AAVKĮ V skyriuje nustatyti šaunamojo ginklo, fizinės ir psichinės prievartos, naudojimo pagrindai.

AAVKĮ 40 straipsnyje nurodyti pareigūnai, galintys naudoti psichinę ir fizinę prievartą bei šaunamuosius ginklus tarnybinių pareigų atlikimo metu. 41 straipsnyje įtvirtintos prievartos naudojimo sąlygos ir aplinkybės, apibrėžiamos psichinės ir fizinės prievartos sąvokos bei kaip turi elgtis pareigūnas, jei panaudojęs psichinę ir (ar) fizinę prievartą sukėlė pavojų asmens gyvybei ar sveikatai. Šio straipsnio 11 ir 12 dalyse reglamentuotas pareigūnų parengimas, įgūdžių tikrinimas, įvardijamos specialiosios priemonės ir jų panaudojimo tvarka.

AAVKĮ 42 straipsnyje įtvirtintos šaunamojo ginklo naudojimo sąlygos, aplinkybės, taip pat tvarka, kaip turi elgtis pareigūnas, jei panaudojęs šaunamąjį ginklą sukėlė pavojų asmens gyvybei ir (ar) sveikatai. Šio straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pareigūnų parengimo panaudoti šaunamąjį ginklą, įgūdžių patikros tvarkos reglamentavimas.

VIII. Neetatiniai aplinkos apsaugos inspektoriai

Įstatymo VI skyriuje apibrėžiami neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių - visuomeniniais pagrindais veikiančių asmenų, padedančių pareigūnams vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę -

veiklos pagrindai, uždaviniai, reikalavimai asmenims, norintiems tapti neetatinais aplinkos apsaugos inspektorais, neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių įgaliojimų suteikimas, sustabdymas, galiojimo panaikinimas ir atsakomybė, veiklos organizavimas ir vertinimas, teisės, pareigos ir skatinimas už veiklos rezultatus, socialinės garantijos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

I. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros principai, susijusios sąvokos

Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros tikslas – užtikrinti, kad aplinkos apsaugos srityje pažeidimai nebūtų daromi, o jeigu pažeidimai padaryti – užtikrinti, kad būtų imamasi priemonių siekiant nutraukti pažeidimą, pašalinti neigiamas pasekmes, o asmenį padariusį pažeidimą patraukti teisinėn atsakomybėn. Projektu tikslinama aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros apimtis – įtraukiant pažeidimo neigiamų pasekmių aplinkai pašalinimo užtikrinimą, taip pat rizikų aplinkai valdymą, eliminuojant „teisėtumo ir teisėtvarkos“ kategorijas. Pažymėtina, kad aplinkos apsauga grindžiama principu „teršėjas moka“. Šis principas reiškia, kad asmuo turi atlyginti, ištaisyti teisei priešinga veika sukeltas neigiamas pasekmes (atlyginti nuostolius, atkurti aplinkos būklę). Atsižvelgiant į tai, manytina, kad minimo principo, kylančio iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, turinys turi atsispindėti ir aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros turinyje. Pažymėtina, kad aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra subjektų, kurių atžvilgiu ji yra taikoma, apimtimi yra platesnė negu VAI reglamentuojama ūkio subjektų veiklos priežiūra. VAI priežiūrą sieja su ūkinės veiklos vykdymo¹², o AAVPI taikytinas visiems Lietuvos jurisdikcijoje veikiančioms asmenims, nepriklausomai nuo teisinės formos ar vykdomos veiklos. Aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra apima aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų laikymosi užtikrinimą bendrąja prasme, įskaitant viešojo intereso gynimą, geros aplinkos būklės užtikrinimą. AAVPI 1 straipsnyje detalizuojamos sritys, kuriose atliekama aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra.

AAVPI projekte atsisakoma nebeaktualios kategorijos „kontrolė“, kaip priežiūros institucijos atliekamų veiksmų įvardinimo, naudojama VAI įtvirtinta „priežiūros“ sąvoka. Tiek aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros politikos formavimo prasme, tiek atsižvelgiant į susiklosčiusią aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įgyvendinimo praktiką, akivaizdu, kad priežiūra neapsiriboja ir nesibaigia „asmenų, padariusių šiuos pažeidimus, nustatymu, jų patraukimu teisine atsakomybėn“, todėl sąvoką tikslinga pratęsti ją papildant „siekiu užtikrinti pažeidimo neigiamų pasekmių aplinkai pašalinimą, aplinkos būklės atkūrimą ir (ar) aplinkai padarytos žalos atlyginimą.“ AAVPI projekto 2 straipsnyje apibrėžiamos įstatyme naudojamos sąvokos. Papildomas ne tik „aplinkos apsaugos valstybinės priežiūra“ sąvokos turinys, bet ir atnaujinamos šios sąvokos: „aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai“, „kontrolinis pirkimas“, „privati teritorija“. Įtraukiamos naujos sąvokos: „prievarta“, „psichinė prievarta“, „specialiosios priemonės“, „reidas“. Sąvokos suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija. Š. Šio straipsnio 11 dalyje teikiamos nuorodos į kitus teisės aktus, pagal kuriuos turi būti vertinamas kitų AAKVI naudojamų sąvokų turinys.

Siekiant aiškumo, AAVPI taikymo prasme siūloma vadovauti KĮ įtvirtinta „ūkinės veiklos“ samprata, kadangi reikalavimai, kiek jie susiję su ūkio subjektų veiklos priežiūra, kildinami iš VAI (pvz., patikrinimo planų sudarymo kriterijai ir kt.), o šis remiasi būtent KĮ įtvirtinta „ūkinės veiklos“ samprata.

¹² VAI 2 str. 14 d. Ūkio subjektas – fizinis ar juridinis asmuo arba kita organizacija, juridinio asmens arba kitos organizacijos padalinys, Lietuvos Respublikos teritorijoje **vykdantis ūkinę veiklą**, kurią prižiūri viešojo administravimo subjektai.

VAI 2 str. 15 d. Ūkio subjekto veiklos patikrinimas – teisės aktų reglamentuoti viešojo administravimo subjektų veiksmai, kuriais tikrinama **ūkio subjekto veikla**.

VAI 2 str. 16 d. Ūkio subjektų veiklos priežiūra – viešojo administravimo subjektų **veikla prižiūrint, kaip ūkio subjektai** laikosi teisės aktų ir administracinių sprendimų.

Tuo tarpu AAĮ įtvirtinta „ūkinės veiklos“ sąvoka toliau būtų taikoma, ją vadovaujamosi visų kitų (ne aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros) aplinkos srities teisinių santykių reguliavimo apimtyje. Ryšium su ūkinės veiklos sampratos išgryninimu, AAVPĮ tikslinga atskirai formuluoti nuostatas, kurios taikytinos tik „ūkio subjektams“, tik „fiziniams asmenims“ ar visų asmenų atžvilgiu (naudojamas terminas „asmuo“, „asmenys“). Aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra orientuota tiek į ūkio subjektus ir jų veiklos priežiūrą, kaip jie suprantami VAĮ taikymo prasme, tiek į fizinių, juridinius asmenis, kurie nepatenka į „ūkio subjekto“ apibrėžimą, nes nevykdo atitinkamos veiklos, tačiau AAVPĮ jų veikimas, neveikimas laikytini aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros objektu.

AAVPĮ projekte vartojamos ir kitos sąvokos, terminai, tokie kaip „aplinkos atkūrimo priemonės“ (bet kurie veiksmai, įskaitant žalą sumažinančias bei laikinąsias priemones, kuriomis nustatyta tvarka atkuriami iki pradinės būklės pažeista aplinka, jos elementai ir (ar) pablogėjusios jų funkcijos arba įgyvendinamos lygiavertės tiems aplinkos elementams ir (ar) jų funkcijoms alternatyvos), „žalos aplinkai prevencijos priemonės“ (bet kurios priemonės, taikomos reaguojant į įvykį, veikimą ar neveikimą, dėl kurio iškyla neišvengiama (reali) žalos aplinkai grėsmė, kuriomis siekiama išvengti žalos aplinkai ar ją sumažinti). Pastarosios suprantamos taip, kaip apibrėžiamos AAĮ.

AAVPĮ projekto 3 straipsnyje, siekiant išlaikyti teisės akto nuoseklumą (taikymo sritis, principai, pagrindinės funkcijos, per kurias realizuojama aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra, kituose skyriuose pereinama į detalizavimą), įtvirtinami aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros principai: prevencijos, atsakomybės neišvengiamumo, sprendimų priėmimo savarankiškumo ir pareigūnų asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus. VAĮ principai nekartojami, o teikiama nuoroda į VAĮ.

II. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros ir priežiūros kontrolės institucijos ir funkcijos, subsidiarumo principo įgyvendinimas - ne politikos formavimo tvarkas tvirtina aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdanči institucija

VAĮ, kaip bendrasis įstatymas, įtvirtina principines nuostatas dėl ūkio subjektų priežiūros. Šis įstatymas nustato, kad „*ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekantis subjektas tvirtina: 1) patikrinimų plano sudarymo kriterijus, planinių patikrinimų atlikimo tvarką ir trukmę įtvirtinančias taisykles (toliau – planinių patikrinimų taisyklės), patikrinimų planą; 2) neplaninių patikrinimų tvarkos aprašą ir trukmę, atrankos neplaniniam patikrinimui kriterijus įtvirtinančias taisykles (toliau – neplaninių patikrinimų taisyklės). Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekantys subjektai savo veiklą organizuoja taip, kad patikrinimų planas būtų įgyvendintas.*“ Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje akcentuota, jog viešojo administravimo subjektai veikia jiems suteiktų įgaliojimų ribose ir savarankiškai pagal priskirtą kompetenciją priima sprendimus bei teisės aktų nustatyta tvarka atsako už priimtų sprendimų (atliktų veiksmų) teisėtumą ir pagrįstumą, kartu atsako, jeigu pagal priskirtą kompetenciją nesiima atitinkamų veiksmų (nepriima sprendimų).

AAVPĮ projektu siekiama atsisakyti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų AM, taip pat siaurinti AM vykdytinos aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros kontrolės apimtį. AAVPĮ projekto 4 straipsnio 2 dalyje numatomos šios AM funkcijos: 1) formuoja valstybės politiką aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros srityje, pagal kompetenciją organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą; 2) metodiškai vadovauja aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančiai institucijai; 3) kontroliuoja aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą.

AAVPĮ projekto 5 straipsniu atsisakoma konkretaus subjekto, atliekančio aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą įvardijimo nurodant, kad aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą Lietuvos Respublikoje atlieka Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.

AAVPĮ projekto 6 straipsnyje dėstomos aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros institucijos funkcijos. Į atskirą 7 straipsnį išskiriamos viešojo intereso gynimą reglamentuojančios nuostatos, atsižvelgiant į jų išskirtinį pobūdį, svarbą.

AAVKĮ yra konkuruojančių normų, todėl siekiant išgryninti AM, kaip AAD savininko teises ir pareigas įgyvendinančio subjekto, ir AAD, kaip savarankiško viešojo administravimo subjekto funkcijas,

taip pat užtikrinti subsidiarumo principo įgyvendinimą, atsisakoma perteklinių įgaliojimų aplinkos ministru. Projekte siūloma nustatyti, AAD teisę: 1) rengti ir tvirtinti patikrinimo planų sudarymo kriterijus, planinių ir neplaninių patikrinimų tvarką ir trukmę, tikrinamų asmenų atrankos kriterijus, nustatyti tvarką, kuria tvirtinamas, skelbiamas ir keičiamas patikrinimų planas; 2) tvirtinti patikrinimą įforminančių dokumentų formas ir jų pildymo reikalavimus (tuo pačiu suvienodinti teisinį reguliavimą tapačių sprendimų priėmimo klausimu, nes aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančiai institucijai jau yra suteikti įgaliojimai tvirtinti privalomojo nurodymo formą ir pildymo reikalavimus); 3) patikrinimų atlikimo tvarką; 4) aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų įgaliojimų suteikimo, įgaliojimų stabdymo ir įgaliojimų stabdymo panaikinimo ir įgaliojimų panaikinimo tvarką; 5) tvirtinti pareigūnų uniformų ir skiriamųjų ženklų pavyzdžius ir uniformos ir skiriamųjų ženklų dėvėjimo tvarką ir kt. AAVKĮ projekte numatomos pereinamosios nuostatos, pagal kurias „iki šio įstatymo įsigaliojimo pradėtos patalpų, įrenginių ir kitų objektų plombavimo, privalomųjų nurodymų davimo, vykdymo terminų pratęsimo, vykdymo užtikrinimo, neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių testavimo, kvalifikacijos tobulinimo mokymų organizavimo, neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių galių stabdymo ir panaikinimo procedūros baigiamos pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusį teisinį reguliavimą.“

Taip pat Projektu (8 straipsnis) siekiama užtikrinti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos ir aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros kontrolę vykdančios institucijos atsivėrimą visuomenei, įtraukimą į aplinkos apsaugos veiklas, aplinkos apsaugos sąmoningumo ir raštingumo ugdymą.

III. Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai ir jų galių stiprinimas

AAVPI 9 straipsnyje numatoma, kad aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą Lietuvos Respublikoje atlieka aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai, kurie skirstomi į 1) vyriausiuosius valstybinius aplinkos apsaugos inspektorius; 2) vyresnius valstybinius aplinkos apsaugos inspektorius; 3) valstybinius aplinkos apsaugos inspektorius (kaip kad reglamentuota aktualioje AAVKĮ redakcijoje). Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų įgaliojimų sustabdymas, atėmimas reglamentuotas AAVPI 10 straipsnyje ir siejamas su VTĮ įtvirtintais valstybės tarnautojų nušalinimu nuo pareigų, atleidimu iš pareigų.

Atsisakoma aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų įgaliojimų suteikimo AM tarnautojams. AM vykdytų aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros kontrolę, tačiau ministerijos tarnautojams aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūno statusas nebūtų suteikiamas. Dėl šio teisinio reguliavimo pokyčio praktikoje problemų nekils, nes šiuo metu AM tarnautojai nesinaudoja aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų įgaliojimais.

Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros dalykas yra labai platus, apima aplinkos apsaugos ir taršos prevencijos (kraštovaizdžio ir biologinė įvairovės, genetiškai modifikuotų organizmų, vandens ir nuotekų, atliekų (išskyrus radioaktyviasias), cheminių medžiagų ir mišinių, aplinkos oro), gamtos išteklių (žemės gelmių, miškų, augalijos ir gyvūnijos (išskyrus žuvų išteklius jūrų vandenyse)) sritis. AAĮ ir ANK numatyta atsakomybė už apie 200 galimų aplinkos apsaugos srities pažeidimų. Daugelis pažeidimų sukelia tiesioginius neigiamus padarinius aplinkai (pvz., neteisėtas atliekų pašalinimas ar teršalų išmetimas aplinkoje, nevalytų nuotekų išleidimas į aplinką, neteisėtas miško kirtimas, neteisėtas gyvosios gamtos išteklių naudojimas (brakonieriaavimas) ir kiti), blogina aplinkos ar atskiro aplinkos elemento būklę, mažina ekologinių paslaugų vertę ar potencialą. Labai dažnai asmenys, pasirinkdami teisei priešingą elgesį, siekia materialinės naudos, veikia tyčia ir (ar) organizuota grupe. Pvz., Europos Komisija, įvertinusi 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2008/99/EB dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę taikymo praktiką, nustatė, kad nusikalstamos veiklos aplinkai yra pelningos (pvz., metinės pajamos iš neteisėtos atliekų tvarkymo veiklos Europos Sąjungoje svyruoja tarp 4-15 milijardų eurų per metus, kaip ir neteisėta prekyba narkotikais).

Siekiant vykdyti efektyvią prevenciją, užkardyti ir (ar) nutraukti pradėtas veikas svarbu suteikti tinkamos apimties įgaliojimus aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnams. Ribotos pareigūnų galimybės pastebėti potencialius pažeidėjus (iš anksto nepranešus) apžiūrint teritorijas, vykdyti dokumentų patikrą, įeiti į užrakintas privačias teritorijas, patalpas (tais atvejais, kai pažeidėjai neduoda sutikimo, sudaro fizines kliūtis patekti į teritorijas, patalpas), net ir įtariant daromą aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą – tai dalis priežasčių, kodėl priežiūros veiksmai gali būti pavėluoti, neefektyvūs (neturint pakankamai informacijos, įrodymų ir negalint jų surinkti turimų įgaliojimų ribose). Įgaliojimų trūkumas taip pat gali apsunkinti veikos įrodymą ir asmenų patraukimą teisinėn atsakomybėn. Atsižvelgiant į praktikoje išryškėjusius reglamentavimo trūkumus ir veikų specifiką, projekte siūloma suteikti teisę aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnams:

1) **Prevenčiškai vykdyti teritorijų apžiūrą:** reido metu, siekiant vykdyti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų prevenciją, atskleisti ir iširti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, be išankstinio įspėjimo vykdyti nenuolatinę teritorijų (išskyrus karines teritorijas) ir (ar) jose esančių objektų (statinių, įrenginių, patalpų (išskyrus gyvenamųjų patalpų), transporto priemonių) ir (ar) daiktų (gamtos išteklių, medžiagų, įrankių ir priemonių) apžiūrą iš sausumos, vandens ir oro, pasitelkiant vaizdo stebėjimo ir (ar) fiksavimo priemones aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos vadovo nustatyta tvarka, laikantis šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų tvarkymą, įtvirtintų asmens duomenų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų (AAVPI projekto 11 straipsnio 1 dalies 3 punktą). Ši teritorijų apžiūros priemonė siejama su vykdytiniais reidais, išimtis numatoma karinėms teritorijoms. Siekiama sudaryti galimybes aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnams plačiau veikti preventiškai, pasitelkti modernias technologines priemones (pvz., bepiločius orlaivius (dronus)), kurios padėtų užtikrinti operatyvų ir tikslų pažeidimų fiksavimą.

2) **Patekti į privačias teritorijas ir jose esančius objektus** (statinius, įrenginius, patalpas, išskyrus fizinių asmenų gyvenamosios paskirties patalpas), **įskaitant šalinant patekimą ribojančias fizines kliūtis.** Tokiu atveju turi dalyvauti liudytojas, o patekus be savininko ar valdytojo sutikimo ar žinios, ne vėliau kaip kitą dieną po patekimo į privačią teritoriją ir joje esančius objektus (statinius, įrenginius, patalpas, išskyrus fizinių asmenų gyvenamosios paskirties patalpas) apie tai turi būti informuotas privačios teritorijos ir jose esančių objektų savininkas ir (ar) valdytojas.

3) **Platesne apimti tikrinti dokumentų, daiktų** (gamtos išteklių, medžiagų, įrankių ir priemonių), **vykdomos veiklos atitiktį aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams,** nes galiojančios normos nenustato tokios bendrosios teisės.

4) **Naudoti psichinę, fizinę prievartą platesniam pareigūnų ratui.** Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai veikia padidintos rizikos sąlygomis, kai pažeidėjai prieš pareigūnus naudoja psichologinį smurtą ar net fizinę jėgą, priešinasi, todėl kyla pavojus pareigūnui, jo sveikatai. Modernizuojant AAD valdymą, diegiant pareigūnų rotaciją, tikslinga įtvirtinti, kad atliekant tarnybines pareigas naudoti psichinę ir fizinę prievartą turėtų teisę ir būtų parengti tokią prievartą naudoti visi pareigūnai, o ne tik vykdantys miškų ir jų išteklių, gyvosios gamtos (įskaitant žuvų išteklius) apsaugos ir naudojimo teisėtumo valstybinę kontrolę. Priešingai teisės naudoti šaunamąjį ginklą būtų rezervuota tik pareigūnams, einantiems pareigas gyvosios gamtos (įskaitant žuvis) apsaugos ir naudojimo teisėtumo valstybinės priežiūros srityje. Turint omenyje suteiktus įgaliojimus, tikslinga užtikrinti efektyvų institucijos žmoniškųjų resursų valdymą ir gerą visų pareigūnų parengimo lygį. AAVPI įgyvendinančiose tvarkose tikslinga reglamentuoti šaunamojo ginklo nešiojimo, atliekant aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atvejus, siekiant išlaikyti balansą tarp poreikio būti pasirengus reaguoti ir panaudoti šaunamąjį ginklą ir aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros institucijos prioritetų konsultuoti, metodiškai vadovauti, bendradarbiauti su asmenimis, siekiant užtikrinti aplinkos apsaugą ir gamtos

išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų laikymąsi (šaunamasis ginklas nešiojamas, panaudojamas tik tais atvejais, kai tai pagrįstai būtina padaryti).

IV. Asmenų konsultavimas, metodinės pagalbos teikimas, veiklos patikrinimai

Projekto IV skyriaus pirmas skirsnis reglamentuoja asmenų konsultavimą, metodinės pagalbos teikimą, asmenų veiklos patikrinimus. Siekiama įtvirtinti vieną iš prevencijos aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje stiprinimo priemonių – reidus (AAVPI 14 straipsnis). Reidai – be išankstinio aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų įspėjimo, nuotoliniu būdu arba atvykus į tam tikrą teritoriją atliekama jos apžiūra, kai aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros tikslais renkami duomenys apie toje teritorijoje vykdomas veiklas, galimus aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, ar siekiama juos nustatyti ir (ar) išaiškinti, ir (ar) vykdomi kiti aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros veiksmai. Organizuojant reidus nekeliamas reikalavimas turėti informacijos apie konkretaus asmens galimai padarytą veiką, ar apskritai apie konkretų pažeidimą; tai - priežiūros funkcijos įgyvendinimo forma, kai nėra konkretaus subjekto ar pažeidimo. Nors reidai turėtų būti planuojami, tačiau netapatintini su ūkio subjektų planinių patikrinimų organizavimu ir netaikytinos VAĮ 33 straipsnio nuostatos dėl ūkio subjektų patikrinimo planų sudarymo. Papildomai numatoma AAD teisė dalyvauti kitų viešojo administravimo subjektų organizuojamuose reiduose. Tuo atveju, jei reido metu atsirastų įtarimų, kad ūkio subjektas veiklą vykdo pažeisdamas teisės aktų reikalavimus, pareigūnai inicijuotų neplaninį patikrinimą, o fizinių asmenų atveju nustačius pažeidimus būtų surašomi Administracinių nusižengimų kodekse numatyti dokumentai.

Projekto 15 straipsnio 1 dalimi siūloma nustatyti, kad AAD direktorius tvirtina AAD parengtus ūkio subjektų patikrinimų planų sudarymo kriterijus, planinių ir neplaninių patikrinimų tvarką ir trukmę įtvirtinančias taisykles, tikrinamų asmenų atrankos kriterijus įtvirtinančias taisykles, patikrinimą įforminančių dokumentų formas ir jų pildymo reikalavimus. Patikrinimų planai rengiami, tvirtinami, skelbiami ir keičiami Viešojo administravimo įstatyme nustatyta tvarka. Papildomai numatoma, kad kitų asmenų patikrinimų planų sudarymo kriterijus, planinių ir neplaninių patikrinimų tvarką ir trukmę įtvirtinančias taisykles, tikrinamų asmenų atrankos kriterijus įtvirtinančias taisykles taip pat nustato AAD direktorius. Projektu panaikinama nuostata, kad asmenų veiklos patikrinimą atlikti ir poveikio priemonės jam taikyti leidžiama tam pačiam aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės (priežiūros) pareigūnui. Šių funkcijų (patikrinimo atlikimas, poveikio priemonių taikymas) atskyrimo tikslas - užtikrinti veiklos skaidrumą ir objektyvumą, kaip tai numatoma ir VAĮ 30 straipsnio 1 dalies 6 punkte. Projekto 15 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad ūkio subjekto patikrinimo atveju surašomas patikrinimą įforminantis dokumentas (taip įgyvendinant iš VAĮ kylančius reikalavimus), o nustačius pažeidimus, tikrinant fizinius asmenis, surašomi Administracinių nusižengimų kodekse nurodyti dokumentai.

Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros tikslais (aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros atliekančios institucijai atliekant patikrinimus) renkami duomenų subjekto asmens duomenys tvarkomi vadovaujantis VAĮ 33 straipsnio 6 dalis nustato išankstinį ūkio subjektų informavimą apie planinį patikrinimą, nurodant atliekamo patikrinimo pagrindą, terminą, dalyką. Įprastai priežiūros institucijos tai užtikrina siųsdamos pavedimo atlikti patikrinimą kopiją. Siekiant užtikrinti tikrinamų subjektų procesines teises ir remiantis kitų priežiūros institucijų jau taikoma praktika, Projekte įtvirtinama nuostata, kad pareigūnas pradėdamas ūkio subjekto veiklos neplaninį patikrinimą, pateikia tikrinamam ūkio subjektui sprendimo atlikti neplaninį patikrinimą kopiją (Projekto 15 straipsnio 4 dalies 2 punktas).

Projektu numatoma, kad kontrolinių pirkimų atlikimo taisyklės nustato aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos vadovas, vadovaudamas VAĮ nustatyta kontrolinių pirkimų atlikimo tvarka (Projekto 16 straipsnio 1 dalis).

Siūloma Projekte palikti detalias nuostatas dėl valstybinių laboratorinių tyrimų atlikimo ir organizavimo bei prievolę Konkurencijos tarybai suderinti aplinkos ministro tvirtinamą valstybinių laboratorinių tyrimų kainų nustatymo metodiką (Projekto 17 straipsnis), kaip kad numatyta AAVKĮ aktualioje redakcijoje.

V. Privalomieji nurodymai

Projekte siūloma optimizuoti vieną iš priežiūros procesų – PN įvykdymo užtikrinimą. PN duodami, kai būtina nutraukti pažeidimą ar suvaldyti pažeidimo sukeltus padarinius. Tam tikrais atvejais PN turi būti vykdomi skubiai.

Projektu nei PN formos, nei jo davimo pagrindų, įteikimo tvarkos, nei skyrimo terminų reglamentavimas nekeičiamas (išskyrus maksimalaus termino numatymą - vieneri metai). PN skyrimo tvarka koreguojama pažymint, kad ilgesnius nei vienas mėnuo, bet ne ilgesnius nei 3 mėnesiai terminus pareigūnas nustato suderinęs su tiesioginiu vadovu, o privalomuosius nurodymus, ilgesnius nei 3 mėnesiai skiria aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros institucijos vadovas, atsižvelgdamas į Komisijos dėl PN įvykdymo terminų nustatymo pateiktas rekomendacijas.

Projekte paliekamos aktualioje redakcijoje esančios nuostatos, kad ilgesni nei 6 mėnesiai privalomojo nurodymo įvykdymo terminai nustatomi tik išskirtiniais atvejais, aptariamą nuostatą papildant atveju, kad gali būti poreikis atlikti sudėtingus pertvarkymus, procedūras (pvz., planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai procedūras, gauti statybos leidžiantį dokumentą).

Projektu PN įvykdymo termino pratęsimas griežtinamas šiais aspektais:

1. asmuo prašymą dėl PN termino pratęsimo privalo paduoti iki privalomojo nurodymo įvykdymo termino pabaigos likus ne mažiau kaip 7 darbo dienoms (aktualioje redakcijoje 5 d. d.);

2. PN vykdymo terminas negali būti pratęstas jeigu duodamas dėl AAVPI 19 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų veikų (kai stabdoma veikla), išskyrus nenugalimos jėgos (*force majeure*) atvejus (aktualioje redakcijoje šio ribojimo nebuvo). Šis pokytis inicijuojamas atsižvelgiant į tai, kad Projekto 19 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose aptariamai pagrindai, kuomet aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai reikalauja atsakingo asmens nedelsiant imtis veiksmų ar nuo juo susilaikyti, siekiant išvengti žalos aplinkai, ją sumažinti, ar išvengti tiesioginio pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei ar jį sumažinti. Pažymėtina, kad aptariamam atveju aktualios išskirtinės situacijos, kuomet reikia imtis veiksmų nedelsiant arba per labai trumpą laiką. Vertiname, kad šiuo atveju kyla konkurencija tarp dviejų saugomų vertybių grupių – siekio išvengti žalos aplinkai, ją sumažinti, siekio išvengti pavojaus žmogaus sveikatai ar gyvybei ar ją sumažinti ir subjekto laisvės pasirinkti veikti/ ar neveikti. Projektu prioritetą teikiama pirmajai grupei saugomų vertybių, todėl PN turi būti vykdomas laiku ir nedelsiant ir jis gali būti pratęsimas tik labai išskirtiniais atvejais (esant nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybėms).

Projekto 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtinamas žodinio reikalavimo institutas, kuris suteikia pareigūnui teisę žodžiu pareikalauti asmens nedelsiant imtis priemonių atlikti tam tikrus veiksmus. Šioje dalyje taip pat numatyta, kad asmuo, nesutikdamas su pareigūno žodiniu reikalavimu dėl pareigūno (ne)veikimo, gali raštu teikti skundą VAĮ nustatyta tvarka, tačiau skundo padavimas nesustabdo pareigūno reikalavimo vykdymo. Akcentuojama, kad asmenys privalo vykdyti pareigūnų žodžiu duotus reikalavimus.

Projektu ilginami terminai per kuriuos asmuo privalo pranešti apie PN įvykdymą ar per kiek pareigūnas privalo atlikti patikrinimą dėl PN įvykdymo. Šių terminų ilginimą lėmė didelis PN kiekis bei mažas pareigūnų skaičius. Projekto 22 straipsnio 1 dalyje numatytas terminas, per kurį asmuo turi paduoti motyvuotą prašymą dėl PN įvykdymo termino pratęsimo ilginamas iki 7 darbo dienų (aktualioje redakcijoje 5 darbo dienos). Šis terminas ilginamas atsižvelgiant į pareigūnų darbo krūvį, galimybes per likusį laiką iki PN įvykdymo termino pabaigos įvertinti pateikto prašymo pagrįstumą (dažnai tenka prašymo aplinkybes tikrinti ir fiziškai vykstant į vietą) Tais atvejais, kai pirminis PN įvykdymo terminas trumpesnis nei 7 darbo dienos, paliekamas aktualioje redakcijoje numatytas reguliavimas - prašymas pratęsti PN įvykdymo terminą turi būti pateiktas iki PN įvykdymo termino pabaigos.

Projekto 22 straipsnio 2 dalyje įtvirtinami institucijos priimamo sprendimo dėl PN įvykdymo termino pratęsimo variantai, t. y. prašymas gali būti tenkinamas pratęsiant PN įvykdymo terminą prašomam laikotarpiui, bet ne ilgesniam nei 6 mėnesių; prašymas gali būti tenkintas iš dalies pratęsiant

PN įvykdymo terminą kitam negu prašomam laikotarpiui, bet ne ilgesniam nei 6 mėnesių; prašymas gali būti netenkintas - PN įvykdymo terminas nepratęsiamas visiškai.

Šio straipsnio 3 dalyje naujai įtvirtinama, jog PN įvykdymo terminas, duotas šio Projekto 19 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų veikų pagrindu, negali būti pratęstas, išskyrus esant nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybėms.

Šio straipsnio 5 dalyje keičiama teisės normos formuluoatė, kuria asmeniui suteikiama teisė teikti skundą dėl institucijos sprendimo dėl PN vykdymo termino pratęsimo ilgesniam terminui ar dėl atsisakymo jį pratęsti. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog asmuo gali teikti skundą ne tik tada, kada institucija netenkina jo prašymo pratęsti PN įvykdymo termino, bet ir tada, kai terminas pratęsiamas trumpiau negu asmuo prašo. Atsižvelgiant į tai, siūloma numatyti, kad „asmuo, nesutikdamas su Aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos priimtu sprendimu dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo, turi teisę teikti skundą Viešojo administravimo įstatyme nustatyta tvarka“.

Per laikotarpį nuo 2022 metų iki 2024 metų rugsėjo mėnesio buvo duoti 2283 privalomieji nurodymai sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą, nutraukti daromus pažeidimus ir jais daromą žalą aplinkai. Iš jų – 12 procentų nebuvo laiku ar tinkamai įvykdyti ir buvo kreiptasi į teismą dėl įpareigojimo vykdyti duotus nurodymus. Teismas 86 procentais atvejų įpareigojo pažeidėjus įvykdyti privalomuosius nurodymus, kitais atvejais buvo praleistas terminas dėl pareiškimo padavimo, atsiimtas pareiškimas, panaikintas privalomasis nurodymas, ar dar nėra pasibaigęs teisminis procesas. Tik apie pusę teismo sprendimų, kuriais įpareigojama įvykdyti privalomuosius nurodymus, buvo įvykdyti, dėl likusios neįvykdytų sprendimų dalies antstoliams buvo pateikti vykdomieji dokumentai. Iš 2024 metais teismo priimtų sprendimų, kuriais įpareigota įvykdyti privalomuosius nurodymus, 19 procentų sudaro bylos, pradėtos dėl privalomųjų nurodymų neįvykdymo 2022 metais, ir 59 procentai – 2023 metais. Iš 2024 metais antstoliams pateiktų vykdomųjų dokumentų – 10 procentų sudaro bylos, pradėtos 2022 metais, ir 35 procentai – 2023 metais. Atsižvelgiant į pateiktus duomenis, akivaizdu, kad didžioji dalis teismui pateiktų ieškinių yra tenkinama, o likusi dalis ieškinių netenkinama dėl praleistų atitinkamų terminų arba ieškinį teikusios institucijos iniciatyva. Jeigu asmuo, kuriam duotas PN, jo nevykdo, pagal esamą reglamentavimą AAD visais atvejais privalo kreiptis su atskiru prašymu į teismą dėl įpareigojimo įvykdyti PN. Tokia PN vykdymo tvarka neleidžia užtikrinti operatyvaus aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo, aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimų, kuriais daroma žala aplinkai, nutraukimo, siekiant išvengti arba sumažinti, taip pat nutraukti pažeidimu daromą žalą ir neigiamą poveikį aplinkai, pašalinti pažeidimu sukeltas pasekmes. Vertintina, kad aktualus teisinis reguliavimas be kita ko sukuria didesnes prielaidas pažeidėjams vilkinti procesą, neįgyvendinti PN ir sąmoningai tęsti neteisėtumo situaciją. Teismų procesai vidutiniškai trunka 1 – 1,5 metus, jeigu byla nagrinėjama pirmosios instancijos teisme ir apeliacinės instancijos teisme. Projektu siekiama spręsti šį teisinio reguliavimo nepakankamumą, įtvirtinti, kad PN būtų pripažintas vykdomuoju dokumentu.

Toks vykdomasis dokumentas PN neįvykdymo atveju iškart būtų perduodamas antstoliui (siūlymas teikiamas atsižvelgiant ir į kitose srityse taikomą teisinį reguliavimą, pagal kurį kompetentingos institucijos duotas PN laikomas vykdomuoju dokumentu; žr. pvz., Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymą).

Toks teisinio reguliavimo pokytis siūlomas ir siekiant optimizuoti valstybės biudžeto lėšų naudojimą. AAD patirtos išlaidos, neskaitant teismų patiriamų išlaidų nagrinėjant bylas, dėl procesinių dokumentų rengimo ir atstovavimo teisme nėra priteisiamos iš pažeidėjų. Neįvykdžius įsiteisėjusiu teismo sprendimu patvirtinto PN (kai teismas įpareigoja pažeidėją vykdyti PN), AAD visais atvejais prašo teismo išduoti vykdomąjį dokumentą, kurį pateikia antstoliui. Antstolis pradeda priverstinio vykdymo procesą, o AAD ir šiame etape patiria išlaidų - sumoka antstoliui būtinąsias ir papildomas vykdymo išlaidas.

Apibendrinus, manytina, kad siūlomas pokytis padėtų užtikrinti greitesnį PN įvykdymą, dalies administracinių procedūrų pašalinimą, taupytų valstybės institucijų kaštus ir, svarbiausia – padėtų užtikrinti operatyvesnį aplinkos srities pažeidimų ištaisymą, sukeltų pasekmių pašalinimą. Laikytina, kad subjektų, kuriems duotas PN, teisės priėmus siūlomą teisinį reguliavimą, nebūtų suvaržytos – teisės teikti paaškinimus, ginčyti pareigūnų veiksmus galėtų būti realizuotos ir patvirtinus siūlomas pakeitimus.

Siūloma ANK 317 straipsnyje numatytas sankcijas už PN nevykdymą didinti, o 318 straipsnyje įtvirtinti atsakomybę už PN stabdyti įrenginio ar jo dalies eksploatavimą, konkrečią veiklą ir (ar) stabdyti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, taršos leidime numatytą veiklą nevykdymą. Tikimasi, kad siūlomas teisinis reguliavimo pokytis (sankcijų padidinimas) atgrasys pažeidėjus nuo pažeidimų padarymo, paskatins laiku įvykdyti duotą PN. ANK 251-1, 426, 589, 604 straipsniai tikslinami termino „aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“ keitimo į „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“ aspektu.

Projekte įtvirtinus 45 straipsnio 2 dalį, t. y. numatant, kad asmenys už neteisėtą pareigūno tarnybinio pažymėjimo, tarnybinės uniformos ir skiriamųjų ženklų ar pareigūno tarnybinio ženklo naudojimą atsako įstatymų, reglamentuojančių atsakomybės taikymą už neteisėtą pareigūno tarnybinio pažymėjimo, tarnybinės uniformos ir jos skiriamųjų ženklų ar pareigūno tarnybinio ženklo naudojimą, nustatyta tvarka, ANK papildomas nauja teisės norma (ANK 521¹ straipsnis), kurioje numatoma atsakomybė už įvardytą AAVPI 45 straipsnio 2 dalies reikalavimų nesilaikymą. Siūlomas sankcijos dydis numatytas taikant analogija - pagal ANK nustatytą sankciją už neteisėtą ar netinkamą vidaus tarnybos pareigūnų uniformos dėvėjimą/nešiojimą. Papildžius ANK nauja teisės norma, atitinkamai keičiamas ir pildomas 589 straipsnio 1 dalies 31 punktas.

VI. Taršos iš laivų ar kitų jūros aplinkos apsaugos reikalavimų laikymosi priežiūra

AAVPI IV skyriaus trečiasis skirsnis reglamentuoja teisinius santykius, kylančius iš jūros aplinkos teršimo iš laivo arba kito jūros aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų.

Tyrimo dėl jūros aplinkos teršimo iš laivo ar kito jūros aplinkos apsaugą ar gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų tyrimo inicijavimo pagrindai, iš esmės kyla iš 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/35/EB dėl taršos iš laivų ir sankcijų už pažeidimus įvedimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/123/EB ir MARPOL konvencijos. Remiantis šiais teisės aktais įtvirtinamos išimtys dėl teršiančių medžiagų išmetimo jūroje nelaikymo pažeidimu.

Siekiant efektyviai vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą taršos iš laivų srityje, patikslinamos nuostatos dėl pareigū laivo kapitonui. Siūloma įtvirtinti pareigū laivo kapitonui nedelsiant pateikti aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnui informaciją, jeigu yra pateiktas toks jo kreipimasis. Jeigu laivo kapitonas atsisakytų pateikti prašomą informaciją, kuri yra būtina vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą taršos iš laivų srityje, aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnui suteikiama teisė priimti sprendimą dėl laivo sustabdymo. Įgyvendinant subsidiarumo principą, atsisakoma laivo sulaikymo reglamentavimo Vyriausybės nutarimu. Teisė patvirtinti atitinkamų dokumentų, susijusių su laivo stabdymu, formas suteikiama aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos vadovui. AAVPI projekte tikslinamas reglamentavimas dėl pareigos uosto kapitonui neišleisti sulaikyto laivo iš uosto. Tais atvejais, kai buvo sukelta didelė žala jūros aplinkai ar tokios žalos grėsmė, įstatyme nustatoma pareiga uosto kapitonui neišleisti laivo iš uosto, kol nebus pateikta garantija, kad bus atlygintos žalos jūros aplinkai ar žalos jūros aplinkai grėsmės suvaldymo išlaidos ir (ar) aplinkos atkūrimo išlaidos. Laivo stovėjimo uoste išlaidų apmokėjimo klausimu įtvirtinama nukreipiančioji nuoroda į Lietuvos Respublikos saugios laivybos įstatymą, išskyrus atvejus, kai laivas sulaikytas nepagrįstai. Laivo savininko patirti nuostoliai dėl laivo sulaikymo būtų atlyginami

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Saugios laivybos įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nustatomas nebaigtinis teisinių pagrindų sąrašas, kai uosto kapitonas neleidžia laivui išplaukti iš uosto. Todėl teisinis pagrindas, kylantis iš aplinkos apsaugos teisės normų pažeidimo siūlomas įtvirtinti specialiajame įstatyme – AAVPI projekte. Įstatymą papildžius šiomis nuostatomis būtų efektyviau užtikrinamas teisės principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas ir žalos aplinkai atlyginimas.

VII. Fizinės, psichinės prievartos, šaunamojo ginklo naudojimas

Projekto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų specialųjį parengimą ir reguliary tikrinimą, ar jie geba veikti situacijose, susijusiose su psichinės ar fizinės prievartos, šaunamojo ginklo panaudojimu, įtvirtintos Projekto 9 straipsnyje (III skyrius, pareigūnų statusas, teisės ir pareigos), atlikti kiti redakcinio pobūdžio pakeitimai (lyginant su aktualia AAVKĮ redakcija): sąvokos perkeltos į Projekto 2 straipsnį, atsisakyta neaktualių, praktikoje nebetaikomų normų (pvz., pareigūnų teisė transporto priemone stabdyti kitą transporto priemonę šią blokuojant, taranuojant, taip pat galimybė panaudoti šaunamąjį ginklą kaip specialiąją priemonę iššaukiant į specialiųjų priemonių specifikaciją įtrauktus užtaisus). Projektas papildomas aplinkybėmis, kurioms esant pareigūnas gali panaudoti bet kokias pagalbines priemones, būtinas atremti kėsinimąsi, likviduoti pavojaus pareigūno ar kito asmens gyvybei arba sveikatai šaltinį. Taip pat numatoma, kad šaunamojo ginklo ir šaudmenų išdavimo, saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo tvarką aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros institucijoje nustato pati institucija.

VIII. Neetatiniai aplinkos apsaugos inspektoriai

Įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos pilietiškos aplinkosaugos iniciatyvą (169.5 papunktis), 2021 m. parengti ir nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklą reglamentuojančių AAVKĮ nuostatų pakeitimai.

Iš esmės neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklos organizavimo ir koordinavimo, funkcijų ir pareigų atlikimo reglamentavimas nekeičiamas, tačiau AAVPI projektu tikslinama vienkartinį pašalpų inspektoriui patyrus kūno sužalojimą ar žuvus atliekant neetatinio aplinkos apsaugos inspektoriaus funkcijas išmokėjimo tvarka atsižvelgiant į 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojusius Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo pakeitimus, taip pat įstatymo lygmens teisės akte įtvirtinami atvejai, kada šios išmokos nėra išmokamos. Taip pat numatoma suteikti galimybę AAD savarankiškai reglamentuoti su neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklos organizavimu susijusius procesus. AAVPI projektu numatoma detalizuoti neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių skatinimą reglamentuojančias nuostatas - neetatiniai aplinkos apsaugos inspektoriai gali būti skatinami padėkomis arba apdovanoti.

Projektu detalizuojama neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių įgaliojimų sustabdymo procedūra nustatant ne tik atvejus, kada įgaliojimai turėtų būti sustabdomi, tačiau ir numatant sustabdymo trukmę. Patikslinamos įstatymo nuostatos, nustatančios neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių teisę kartu su aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnu patekti į gyvenamąsias patalpas, teisę savarankiškai vykdyti priskirtas funkcijas. Įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos pilietiškos aplinkosaugos iniciatyvą (169.5 p.), AAVPI projekto baigiamosiose nuostatose įtvirtinama pareiga fiziniams ir juridiniams asmenims paklusti ne tik aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų, bet ir neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių teisėtiems reikalavimams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu),

galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Projektą tikimasi teigiamo poveikio – bus užtikrintas efektyvesnis aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros vykdymas. Taip pat, įgyvendinant subsidiarumo principą, bus perskirstyti įgaliojimai tarp institucijų (AM ir AAD), taip užtikrinant sklandų, operatyvų sprendimų priėmimą ir veiklos vykdymą. Sustiprėjus aplinkos apsaugos valstybinei priežiūrai tikimasi ir sumažėjusio aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų skaičiaus.

Teisinio reguliavimo poveikis asmens duomenų apsaugos užtikrinimo aspektu nenumatomas.

Neigiamų pasekmių priėmus siūlomus teikiamus įstatymų pakeitimo projektus nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Projektą, bus užtikrinta efektyvesnė verslo subjektų veiklos priežiūra, dėl to pagerės verslo subjektų, kurie laikosi teisės aktų reikalavimų, verslo sąlygos, sąmoningumas ir racionalumas išsaugant naudojamus išteklius ir bus efektyviau užkardomos teisei priešingos veikos. Užtikrinama sąžininga konkurencija ir pažeidimų prevencija bei subjektų švietimas.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Atsižvelgiant į tai, kad AAVPI projektu „aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“ keičiama į „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“, „aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai“ į „aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai“, atitinkamai, atliekant suplanuotus šių įstatymų pakeitimus, nurodytą terminą „aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė“ reikia pakeisti terminu „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“ terminu šiuose įstatymuose:

1. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme
2. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme
3. Lietuvos Respublikos geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatyme
4. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme
5. Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatyme
6. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme
7. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatyme
8. Lietuvos Respublikos miškų įstatyme
9. Lietuvos Respublikos jūros aplinkos apsaugos įstatyme
10. Lietuvos Respublikos pajūrio juostos įstatyme
11. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme
12. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatyme
13. Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatyme
14. Lietuvos Respublikos žmonių palaikų laidojimo įstatyme
15. Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme

Aplinkos apsaugos įstatymą 2025 m. planuojama peržiūrėti iš esmės (rengti naują redakciją),

atsižvelgiant į tai, šios peržiūros metu bus atlikti ir su AAVPI projektu (patvirtintu teisiniu reguliavimu) susiję pakeitimai.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

Įstatymo projekte įtvirtinamos naujos sąvokos suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus projektus, turės būti pakeisti, priimti arba pripažinti netekusiais galios:

1. Vyriausybės nutarimai:

1.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (*pakeisti*);

1.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimas Nr. 1919 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo įgyvendinimo“ (*pakeisti*);

1.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 95 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 30-4, 39-5 ir 39-6 straipsnius“ (*pripažinti netekusiu galios*).

2. Aplinkos ministro įsakymai:

2.1. 2003 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. 118 „Dėl reikalavimų aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų uniformoms ir skiriamiesiems ženklams tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.1. 2003 m. rugpjūčio 8 d. įsakymas Nr. 418 „Dėl Transporto priemonių stabdymo ir apžiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.2. 2003 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. 586 „Dėl Patalpų, įrenginių ir kitų objektų užplombavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.3. 2004 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. D1-8 „Dėl aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų galių suteikimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.4. 2005 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. D1-548 „Dėl Neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių skatinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.5. 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. D1-715 „Dėl aplinkos apsaugos teisės aktų pažeidimais įtariamų asmenų vidaus vandens transporto priemonių stabdymo bei patikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.6. 2008 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. D1-137 „Dėl laivo patikrinimo akto, sprendimo sulaukyti laivą ir nutarimo panaikinti sprendimą sulaukyti laivą formų tvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.7. 2014 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. D1-835 „Dėl Laiko, kada aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas turi būti pasirengęs vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, nustatymo, pranešimų, susijusių su aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimais, priėmimo, perdavimo ir reagavimo į juos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.8. 2017 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. D1-393 „Dėl patikrinimo akto formos patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.9. 2020 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. D1-255 „Dėl komisijos dėl privalomųjų nurodymų įvykdymo terminų nustatymo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

2.10. 2021 m. liepos 30 d. įsakymas Nr. D1-449 „Dėl Valstybinių laboratorinių tyrimų organizavimo, planavimo, pavedimų vykdyti tyrimus teikimo ir vykdymo, valstybinių laboratorinių tyrimų rezultatų teikimo tvarkos aprašo ir pavedimo vykdyti valstybinius laboratorinius tyrimus formos patvirtinimo“ (*pakeisti*);

2.11. 2024 m. vasario 8 d. įsakymas Nr. D1-47 „Dėl Vienkartinių pašalpų neetatinams aplinkos apsaugos inspektoriams, patyrusiems kūno sužalojimą, ar žuvus atliekant neetatinų aplinkos apsaugos inspektorių funkcijas išmokėjimo atvejų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*).

3. AAD direktoriaus įsakymu turės būti patvirtinti, pakeisti teisės aktai, nustatantys:

3.1. aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūno sutikimo pasyviai budėti namie davimo, atšaukimo, pasyviojo budėjimo namie laiko nustatymo, pasyviojo budėjimo namie, pranešimų, susijusių su aplinkos apsauga ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimais, priėmimo, perdavimo, reagavimo į juos ir aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros vykdymo pasyviojo budėjimo namie metu tvarką;

3.2. neetatinų aplinkos apsaugos inspektorių skatinimo ir vienkartinį pašalpų neetatinams aplinkos apsaugos inspektoriams, patyrusiems kūno sužalojimą, ar žuvus atliekant neetatinų aplinkos apsaugos inspektorių funkcijas išmokėjimo, įgaliojimų sustabdymo ir panaikinimo tvarką;

3.3. transporto priemonių stabdymo ir apžiūros tvarką;

3.4. aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnų tarnybinių uniformų ir skiriamųjų ženklų pavyzdžius, pareigūnų tarnybinės uniformos išdavimo, dėvėjimo ir gražinimo tvarką;

3.5. patalpų, įrenginių ir kitų objektų užplombavimo tvarką;

3.6. Patikrinimą įforminančių dokumentų formas, sprendimo sulaikyti laivą ir nutarimo panaikinti sprendimą sulaikyti laivą formas;

3.7. nenuolatinio teritorijų ir (ar) objektų (statinių, įrenginių, patalpų (išskyrus gyvenamųjų), transporto priemonių), stebėjimo iš sausumos, vandens ir oro, pasitelkiant vaizdo stebėjimo ir (ar) fiksavimo, daiktų (gamtos išteklių, medžiagų, įrankių ir priemonių) tvarką;

3.8. komisijos dėl privalomųjų nurodymų įvykdymo terminų nustatymo veiklą;

3.9. ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdančių aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą, tvarką;

3.10. patekimo į privačią teritoriją ir joje esančius užrakintus objektus (statinius, įrenginius, patalpas) ir (ar) fizinių kliūčių, ribojančių patekimą į privačią teritoriją ir joje esančius objektus (statinius, įrenginius, patalpas) pašalinimo tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Vadovaujantis AAVKĮ aktualios redakcijos 43 straipsnio 8 dalimi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 1190 „Dėl Pareigūnų parengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogmenų naudojimu, ir jų sugebėjimo veikti tokiomis situacijomis tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, pareigūnai turi būti specialiai parengti ir reguliariai tikrinami, ar jie geba veikti situacijose, susijusiose su psichinės, fizinės prievartos panaudojimu. Atsižvelgiant į tai, kad Projektu numatoma, jog fizinę ir psichinę prievartą turi būti pasirengę panaudoti visi aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančios pareigūnai (2024 m. rugsėjo 1 d. duomenimis aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę (priežiūrą) vykdančių pareigūnų pareigybių yra 453), pareigūnų parengimui kasmet turi būti skiriama 36 000 Eur (3000 Eur/ mėn.).

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Aplinka“, „aplinkos apsauga“ „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“, „aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros ir priežiūros kontrolės institucijos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.